

БЪЛГАРСКИ АВАНГАРДИЗЪМ

1918

- Гео Милев пише в Берлин експресионистичните миниатюри “Грозни прози”, отпечатани през 1924 г. в сп. “Пламяк”.

1919

- Излиза списание “Везни”, утвърдило се като най-престижното литературно-художествено издание на българския модернизъм. Тук публикуват почти всички български символисти, а наред с тях и авангардно предразположените Б. Дановски, Ч. Мутафов, Н. Райнов, Ламар и др. Най-видна фигура е редакторът Гео Милев, който организира и издателство “Везни”. В списанието той публикува статии с програмен за българския експресионизъм характер: “Фрагментът”, “Езикът”, “Небето”, “Родно изкуство”. В бр. 2 е поместен отзив за изложбата на Жорж (Георги) Папазов. Списанието излиза редовно до 1922 г., след което приключва с “Алманах Везни” (1923).

1920

- Гео Милев издава първата си стихосбирка “Жестокият пръстен”. Бележеща прехода от постсимволизъм към експресионизъм, тя е посрещната отрицателно от водещите критици.
- Чавдар Мутафов издава сборник с експресионистична проза “Маррионетки. Импресии”.

1921

- Започва да излиза сп. “Лебед” най-напред в Лясковец, а после в Горна Оряховица. В него се появяват едни от първите отзиви за футуризма и дадаизма.
- Чавдар Мутафов публикува статиите “Зеленият кон” (сп. “Везни”) и “Плакатът” (сп. “Златорог”), в които утвърждава авангардното изкуство на новото време.
- Излиза “Експресионистично календарче. 1921” на Гео Милев.

1922

- Ямболска футуристична група продължава сп. “Лебед” под заглавие “Crescendo”. Тук се публикуват петият манифест на италианския футуризм “Геометрическо и механическо великолепие в числовото съзнание”, откъс от поемата на Ф. Т. Маринети “Цанг-тумб-тумб” и други футуристични и дадаистични текстове. Основна фигура в “Crescendo” е Кирил Кръстев, който публикува дадаистичния манифест “Неблагодарност”. Сътрудничат Чавдар Мутафов, Теодор Драганов, Боян Дановски и др.

- Гео Милев издава стихосбирката “Иконите спят”, в която съчетава експресионистична поетика с фолклорна стилистика и ритмика.
- Излиза първата експресионистична стихосбирка на Ламар “Арена”.
- Интересът към авангардизма се проявява в статиите, публикувани в сп. “Златорог”, – “Дадаизмът в изкуството” на Спиридон Казанджиев и “Реализъм и експресионизъм” на Константин Гълъбов. С “По въпроса за експресионизма и около него” редакторът на сп. “Хиперион” Иван Радославов се включва в полемиките около това доминиращо в българския авангардизъм течение.

1923

- Ангел Каралийчев издава експресионистичната поема “Мауна-Лоа”.
- Излиза експресионистичната стихосбирка “Нула. Хулигански елегии” на Н. Янтар (Н. Марангозов). В поместените осем творби се преплитат експресионистични, сюрреалистични и дадаистични елементи.
- В Ямбол излиза близката до авангардистичните търсения стихосбирка “Истерици веери” на Теодор Драганов.
- Сирак Скитник в “Тайната на примитива” (сп. “Златорог”) дава израз на доминиращата в европейския авангардизъм тенденция към реабилитация на изконната творческа сила.
- В “Между сектантство и демагогия” редакторът на сп. “Златорог” Владимир Василев критикува сп. “Везни” и Гео Милев, признавайки някои завоевания на българския експресионизъм – Чавдар Мутафов, Сирак Скитник.

1924

- Гео Милев издава сп. “Пламяк”, в което продължава естетическата линия на сп. “Везни”, но с подчертана лява ориентация. Сътрудници са Антон Страшимиров, Христо Ясенев, Николай Хрелков, Ламар, Георги Шейтанов и др. Тук Гео Милев публикува “Поезията на младите”, в която отрича епигонския символизъм за сметка на необходимостта от “оварваряване” на българската литература. Помества и “Септември” – най-значимото поетическо завоевание на революционния експресионизъм в България. Заради тази поема Гео Милев е подведен под съдебна отговорност, а през 1925 г. е убит без съд и присъда.
- Излиза близката до експресионизма стихосбирка “Сигнали” на Марко Бунин.
- В статията “Зенитизъм и зенитисти” (сп. “Хиперион”) Людмил Стоянов представя това оригинално течение в хърватския и сръбския авангардизъм.
- В списание “Демократически преглед” излиза приносната статия на Чавдар Мутафов “Експресионизмът в Германия”.

1925

- Марко Бунин издава стихосбирката "Сигнали", която е близка до експресионизма.
- Излиза стихосбирката на Никола Фурнаджиев "Пролетен вятър", в която новаторски се преплитат черти на имажинистката и експресионистичната поетика.

1926

- Антон Страшимиров издава знаменития експресионистичен роман "Хоро".
- Излиза "Дилетант. Декоративен роман" на Чавдар Мутафов – едно от най-проблематичните прозаични произведения на българския авангардизъм. Същият автор публикува и сборника "Покерът на темпериментите. Гротески".
- Владимир Русалиев (Ангел Петков) публикува революционно-авангардистичната поема "Бунтовник – 1876".
- Ямболската група авангардисти основават Дружество за борба против поетите и публикуват манифест, подписан от Кирил Кръстев, Васил Петков, Неделчо Гегов, Тотю Брънеков. "Дадаистичната шега" предизвиква очаквания скандал.
- Създава се литературният кръг "Стрелец", пледиращ "да бъдем българи и все пак европейци; европейци и все пак българи". Ориентацията е към предметната поетика. Основни фигури тук са Константин Гълъбов, Атанас Далчев, Чавдар Мутафов, Светослав Минков, Владимир Полянов.
- Сирак Скитник публикува приносната статия "Нрави и изкуство, старо и ново изкуство" (в. "Слово").

1927

- Излиза експресионистичната стихосбирка на Ламар "Железни икони".
- Атанас Далчев публикува статията "Поезия и действителност" и "Размишления върху българската лирика след войната", в които определя символизма като "мъртва поезия" и очертава характерните насоки на авангардната поезия.

1928

- В Ямбол излиза "Подземният град. Лирична проза" на Тодор Чакърмов.

1929

- Под редакцията на Ламар започва да излиза списание "Новис" (съкр. от "ново изкуство"), опитващо да продължи линията на Гео Милев и списание "Пламяк". Пропагандират се идеите на конструктивизма и на анархистично-революционното изкуство. Основни сътрудници са

Славчо Васев, Славчо Красински, Ясен Валковски, Андрей Каменградов и др. Списанието излиза нередовно до 1932 г.

- Димитър Хаджилиев издава експресионистично конципирания сборник разкази “Камъните говорят”.

1932

- Лидерът на италианския футуризмъ Маринети изнася две лекции в София. По този повод излизат отзиви в българския печат – напр. на Асен Сакъзов “Ф. Т. Маринети, бащата на футуризма, в София”.

1934

- Николай Райнов публикува статията “От кубизма до конструктивизма” (сп. “Златорог”), анализираща разнородни течения на европейския авангардизъм.

1938

- Атанас Илиев публикува в “Златорог” приносната статия “Импресионизъм и експресионизъм”.

1939

- Кирил Кръстев издава есеистичния сборник “Смъртната красота” с характерна футуристично-конструктивистка конципираност.

Владимир Янев